

BUDA-PESTA

13 Iuliu st. v.
25 Iuliu st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr.1.

Nr. 28.

Anulu XI.

1875.

Pretulu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Poesi'a poporala.

I.

Datinele, povestile, music'a si poesi'a sunt arhivele popóreloru. Cu ele se póte ori-candu reconstituí trecutul intunecat.

Din studiulu loru ne vomu lamurí despre originea limbei nóstre, de nascerea nationalitãtii romane, de plecarile naturale cu cari este inzestratu poporul, si de luptele ce le-au sustinutu colonfile romane pana a nu se prefaca in locuitorii de astadi ai vechiei Dacie.

Intre diferitele némuri respandite pe malurile Dunarei nici unulu nu are cá némulu romanescu o poesi'a poporala atãtu de originala, atãtu de variata, atãtu de frumoasa si atãtu de strinsu unita cu suvenirile anticitãtii.

Nascutu din sange meridionalu, stramutatu de sub unu sóre ferbinte intr'o tíera nóua, némulu romanu a pastratu o inchipuire fecunda, viua, gratiósã, o agerime de spirit, care se traduce in mfi de cugetãri fine si intiepte, o simtire adanca de dragoste pentru natura si o limba armoniósã, care esprima cu gingasia si totu odata cu energiã tóte aspirãrile sufletului, tóte iscodirile mintii.

Sè luãmu de esemplu aceste versuri dintr'o balada:

Viéti'a omului,
Flórea campului!
Câte flori p'acestu pamentu,
Tóte se ducu la mormentu.
Inse flórea lacului
Stà la usi'a raiului
De judeca florile,
Ce-au facutu mirósele!

Multu amu cercetã in literaturile cele mai inaintate si in operele poetiloru celoru mai emininti, fara a gasí o idea atãtu de minunata si asiã de frumosu dísa. O asemenea idea este resumatulu cumintii omenesci, relevarea simtiului de nemurare, esprimatu prin glasulu poporului. *Vox populi, vox Dei!*

II.

Poesi'a poporala este antãii'a fasa a civilisatiunii unui nému, ce se trezesce la lumin'a vietii; ér candu acestu nému cade din vechi'a sa civilisatiune, poesi'a poporala devine *pala-dium* alu limbei si alu obiceiuriloru stramosiesci. Pentru noi ea este si o fasa si unu paladium.

De vomu deschide pe Virgil si pe Ovid, ne vomu gasí, potu dice, a casa la noi. Virgil, istoriculu didacticu si poeticu alu vietii agri-

cole, autorulu *Georgiceloru*, descrie in sa-si vie-ti'a campenesca a Romaniloru de astadi. Ovid este isvorulu credintieloru mitologice, ce sunt respandite intre noi prin povesti si traditii. In elu gasimu ca si in gur'a poporului nostru, fete si flacai schimbati in bradi, in pauni, in dafini, dobitoce cari graescu, paseri maestre, etc. etc.

Pe langa acesti doi creatori de poezia antica s'a adaugitu unu alu treilea poetu, pastoru campiloru si alu muntiloru nostri, care a produsu cea mai frumoasa epopea pastorésca din lume: *Meoritia*. In su-si Virgil si Ovid s'ar fi mandritu cu dreptu cuventu, deca ar fi compusu acesta minune poetica.

III.

Poporulu e unu mare neologu, candu i face trebuintia; elu restorna sistemele invetiailoru, candu ele nu sunt intemeiate pe logica, si si-formeza o limba curata, expresiva, armonioasa, caci i place armonia. Elu cauta a cuprinde in putine cuvinte o lume de idei, fiindu vorb'a lunga saraci'a omului, adeca saraci'a gandului; prin urmare tocmai in form'a fraseloru lui descoperimu rudirea limbei nostre cu limb'a latina.

Poporulu imparte poeziile sale in cantece *betranesci*, in *cantece de frundia*, in *doine si hore*.

Cele mai multe balade, ce le avemu, dateza de la seculii 16—17, si 18, precum: Toma Alimosiu, Gruia Grozovanu, Codrenulu, Ghimiciu, Novacu etc.

Societatea de pe atuncea era resboinica; toti omenii erau inarmati si in picioare, tote ideile pornite spre lupta cu dusmanii tierii. Principatele nostre de abia sciu ca au tractate cu tierile vecine; lovirile erau dilnice candu cu Lesii, candu cu Ungurii, candu cu Tatarii, candu cu Turcii, si, ce e mai tristu, candu chiar cu Romanii! Araturile se faceau cu o mana pe cornele plugului si cu una pe pala, caci Tatarulu sta la panda in marginea tierii. Candu Tatarulu pradat in tierra, Romanulu gasiat cu dreptu se-si intorca pagub'a ou dobanda; asi elu era mai multu prin Bugecu de catu p'a casa.

Cantecele betranesci adeverescu cronicile, inse cantecele au unu ce care te misca pana in sufletu; nu poti sta in neumire, candu audi pe Gruia Grozovanu dicendu:

Alei! tu Ghirai betranu,
Lasa celu haageru la siuu,

Ca-ci eu sunt puiu de Romanu
Si nu-mi pasa de paganu!

Nu poti se nu admiri calulu lui Codrenu,
care candu fugia: *vai se limpedia!*

Nu poti se stai nesimtitoru in audiulu armoniei limbei poporului, candu Toma Alimosiu dice Murgului seu:

Asterne-te drumului
Ca si ierb'a campului
La suflarea ventului!

Frumose timpuri de vitejia au fostu acele, unde Romanulu intrat in doi ca in doi-spre-diece, si unde Hanulu Tatariloru tramitea *jaloba* catra Domnii Moldovei cu rugaminte ca se poruncesca Grozoveniloru de pe atuncia *de a nu le mai opri calea, candu se intorceau cu prada din tier'a Lesiesca!*

Inse rot'a norocului se intorce! Starea Principatelor se schimba; neatarnarea loru piere; poporulu suferu, vitejia lui amortiesce si trece de la glote la cete, de la cete la individi, si prin urmare baladele stramosiesci sunt inlocuite prin *cantece de frundie*, cantece hotiesci.

IV.

Poesia populara este nu numai expresiunea cea mai viua a caracterului nationalu, dar ele arunca si o lumina a supra comerciului din timpurile trecute:

Maiculiti'a totu me ntraba,
Care munca mi-i mai draga?
Unu calu bunu de calaria
Si arme de Venetie.

Nici Mironu, nici Niculcea, nici Urechie in cronicile loru, nu pomenescu de comerciulu Venetianiloru si alu Genoveniloru cu tierile nostre; inse canteceulu popularu indeplinesce acea lacuna cu doue cuvinte.

Elu asemenea areta dragostea nemarginita a Romanului pentru frumsetiele naturei, ca o mostenire Virgiliana:

Prima-vera, mam'a nostra,
Ia zapad'a de pe costa,
Ierb'a verde se mai cresca,
Sufletu-mi se-mi recorésca;
Se-mi audu cerulu tunandu,
Se mai vedu turme pascendu!

Este ore de nevoie a mai analisat simtirea

esprimata in aceste renduri si poetic'a loru frumsetie?

Este vre-o introducere mai minunata in literatur'a moderna, unu tablou mai omericu de câtu acésta strofa cu care incepe unu vechiu cantecu haiducescu?

Sub póle de codru verde
O zare de focu se vede,
Si 'mpregiurulu focului
Stau haiducii codrului!... ect.

Este mai simpla, mai colorata, mai frumósá descriere de câtu acést'a din balad'a Badiului?

Pe luciulu Dunarei,
La scursurile Gârlei,
La cotitur'a marei,
Ién ce mi-ti veniá...
Unu caicu lungu, sinuitu,
Pe dinantru poleitu,
Cu postavu, verde 'nvelitu,
Si 'n caicu siedea lungitu
Taiatorulu Franciloru,
Macelarulu Turciloru!... etc.

Poesi'a poporala se mai deosebesce si prin o cunoscintia psihologica, care denóta spiritulu observatoru alu poporului.

De voiesce sè arete cochetari'a femeiesca, canteculu dice:

Puic'a trece si zimbesce
Si-a me zarí nu voiesce, etc.

In balad'a: „Paunasiulu Codrului“, femei'a privindu lupt'a pe mórte a doi voinici, cari o iubescu dice cu mandria:

Din doi care-a biruí,
Eu cu dinsulu m'oiu iubi,
Barbatielu voiosu mi-a fi. etc.

La notitiile pretfóse despre relatiunile (referintiele) nóstre politice si comerciale, poesi'a poporala mai adauga o larga prescriere de starea morala, de obiceiurile vietii intime si de organizarea sociala a Principatelor; prin urmare poesi'a poporala trebuie sè fía obiectulu studíiloru nóstre serióse, déca vremu sè aflámu cine am fostu si cine suntemu.

V.

Albí'a literaturii nóstre e atátu de ingustá, cà de asiu dice, cà mai nici o scriere nóua

nu posedá conditiunile unei scrieri nemuritoare, asiu dice unu adevéru superatoru pentru tagm'a literatiloru, si adevéru, de candu lumea, umbla cu capulu spartu; inse marturisescu, cà, privindu babiloni'a limbistica din dilele nóstre, me ingrivescu pentru vítorulu nostru literariu si me mangaiu numai cu credinti'a, cà acestu vítoriu si-va gasí locu de scapare in poesi'a poporala!

Mi-inchipuiescu, cà sunt strainu sositu in Moldova séu in Valahia, cu dorinti'a d'a studiá istori'a, datinele, natur'a si geniulu némului romanescu. Cumperu o biblioteca intréga de carti scrise in felurite jargonuri, istoria, poesia, jurnalistica, etc.

Deschidu o carte istorica, si vedu in ea nume, date, pomeniri de resbóie, inse nici o idea de miscare sociala, de instituturi, de gradulu civilisatiuni diferiteloru epoce. Nemultiu-mitu me ducu sè vizitezu monumintele, dar voiu descoperí unu vestigiu din lumea trecuta; monumintele lipsescu! Me intorcu deci la limb'a si la literatur'a de astadi! Aicea me cuprindu fiori de ghiatia!

Gramaticile mi-paru nisce seci disertatiuni de limbistica latina, francesá, italiana, inse nu adevérate gramatici romanesci.

Cercetezu literatur'a, si dau de o amestecatura indigesta de limbele neo-latine, de o suma de idei luate fara nici unu sistemu de la straini, si prin urmare nu-i gasescu nici unu caracteru originalu.

Unde este dar romanismulu? Unde sè-lu cautu, pentru ca sè-mi facu o idea esacta de geniulu romanu?

Din intemplantu me primblu intr'o di printr' unu téggu, si de odata me credu in alta lume. Vedu ómeni si haine, ce nu vediussem in orasie; audu o limba armoniósá, pitorésca si cu totulu straina de jargonulu cartiloru. De unde erám la indoiéla, déca Romanii sunt o natiune séu o colonía cosmopolita moderna, unu soiu de Algeria franco-italiano-grecésca, incepu a intrevédé adevéru.

Éca unu omu cu fisionomi'a vesela! Elu intra intr'o coliba de frundie, scóte de sub su-manu unu instrumentu, ce-i dice *lauta*, si se pune a cantá. Multime de ómeni se indésa impregiurulu lui si lu-asculta cu dragoste, càci elu dice balade stramosiesci!... Ochii mi se deschidu; o nationalitate intréga se desvelesce in graiulu, in hainele, in tipulu anticu, in cantecele aceloró ómeni.

Lautarulu canta:

Pe campulu Tinechiei,
Pe zarele campiei,
Rasaritu-au florile
Odata cu diorile?
N'au resaritu florile,
Si-au scosu badea oile
De au umplutu vaille... etc.

si dinaiutea mea se desfasiura unu tablou, care
me incanta; mai pe urma lautaralu, vrendu sè
me aduca in estasu, incepe balad'a Meoritiei:

P'unu picioru de plaiu,
Pe gura de raiu
Éca vinu in cal,
Se coboru la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobanei. etc.

Si candu elu sfirsiesce, tóta nedumerirea
s'a stersu din minte-mi; remanu convinsu de
nationalitatea romana, de geniulu romanu, de
adeverat'a literatura romana.

Intielegu dragostea Romanului pentru tié-
r'a lui; lu-intielegu, de ce dice elu:

In négr'a strainatate
Dorulu m'apuca de spate.

Intielegu puterea legatureloru de familia,
candu elu suspina in modulu celu mai poeticu:

Bate ventulu printre bradi,
Si-mi aduce doru de frati;
Bate ventulu printre flori,
Mi-dà doru de la sorori;
Bate ventulu printre munti,
Mi-dà doru de la parinti... etc.

Éca poesía! éca adeverat'a literatura, de
care se potu mandrí Romanii!

Fia form'a versuriloru une ori defectuósa,
ele mi-paru mie poleite cu radiele geniului.
Priveghiatória nu e frumósa, dar canteculu ei
este din raiu!

Al. Russo.

Lacrimióyele.

— Legenda. —

I.

Fruandia verde de pe culme,
Fost'a fostu odata 'n lume,
(Candu pe campuri lacrimióre
Nu vedeai crescèndu la sóre.)

Fost'a fostu o copilióra
Multu frumósa si usióra,
Ca o dalba dinisióra.
Faci'a-i blanda si marétia
Erá plina de dulcétia;
Ochii maudri si ceresei
Te faceau sè nebunesci;
Si-alu ei dulce, veselu graiu
Te 'naltia de vinu in raiu!..
De amblá prin codrii verdi,
P'intre munti si prin livedi;
De esiá la campu cu doru,
Intrecèndu fluturii 'n sboru;
De graia cu vórbe dulci,
Séu cantá voiosu prin lunci:
Lunc'a mandra surideá,
Si campi'a 'nveseliá;
Muntii verdi oftau usioru,
Si ardeau de dulce doru!..

Ah! dar ce i pasá la ea
De campi'a frumosiea,
Si de munti si de valcea:
Candu avea colo 'n padure
Unu draguti cu ochi de mure,
Sprintenu, mandru si voiosu,
Chiar cá dins'a de frumosu?
Elu erá pastoriu la munte,
Naltu in trupu si latu in frunte,
Cu dulce buze zimbitórie,
Si la facia: cá o flóre;
Si cu mandru, veselu graiu:
Ca-si-unu angeru blandu diu raiu!
Er la sinu-i dragalasiu
Mai aveá unu fluerasiu
Ce-ale carui doine dulci
Surideau campii si lunci;
Si cu care candu dicea:
Plaiulu vechiu intinerea,
Fruandia 'n codri se miscá,
Si totu codrulu suspiná!...

Fruandia verde, dalba flóre,
Cine erá, cine óre
Mai ferice pe sub sóre
Cá copil'a 'ncantatória?...
Desu in diori de deminétia
Spelandu mandru a sa facia
Se luá prin dumbavióra,
Cá o pasere usióra:
Cu-alu seu doru sè se 'ntalnéscu,
P'alu seu dragu sè mi-lu zaréscu.
Diu'a erá luminósa,
Lunc'a mandra si voioasa,
Codrii suavi, incantatori,
Muntii verdi si plini de flori:
Dar ea nici cá mi-i zariá,
Ci prin érba totu fugiá,
Cá unu fluturu, ca unu ventu,
Si la dragulu seu sosindu,
I graia cu dulce doru:
— Buna diu'a, badisióru!

— Bine-ai venit, mandrutilia,
Dicea dinsulu din guritia,

Si-o stringea cu focu in bratie,
Sarutandu-o cu dulcétia
Candu in ochi si candu in facia ;
Si-i graiá cu doru ferbinte
Vórbe dragi si dulci cuvinte ;
Si-o stringea la sinu-i éra,
Cátu erá diu'a de véra,
De cu diori si pana 'n séra !...

Éra candu frumosulu sóre
Cu-a lui radie lucitórie,
Parasiá bolt'a cerésca
Si mergeá sè odinésca ;
Candu paduri, campii si lunci
Adormiau in visuri dulci :
Elu scotea din sinisioru
Fluerasiu-i plinu de doru,
Catra ceriu voiosu priviá
Si diceá, Dómne, diceá :
Nu cá alti pastori din lume,
Ci cá dorulu fara nume,
Ca si dinele usióre,
Ba cá angerii din sóre !
Incátu totu ce-lu ascultá
De doru mare s'aprindeá :
Codrii negri suspinau,
Muntii verdi adancu oftau,
Lun'a 'n cale-i se opriá
Si din nori la elu priviá,
Stelele 'n ceriu tremurau
Si cu dulce lu-ascultau !

Er copil'a 'ncantatória...
— Ce facea atunci ea óre ?
Stá pucinu si ér siedea,
Si plangea... plangea rindiendu,
Si ridea lacrimi versandu !
Candu siedea, candu stá 'n picióre,
Candu priviá la stelisióre,
Candu la codri, candu la lunci,
Si graiá cu vorbe dulci :

„Scumpulu meu ! cerésca flóre !...
Ce putere ai tu óre,
De me farmeci cá unu sóre,
Si me umpli de dulcétia
Cu-alu teu glasu si cu-a ta facia ?
Cine esti tu 'n lume óre,
De — cu doinele-ti usióre,
Si cu dulcele teu graiu —
Me rapesci din acestu plain
Si me duci de via 'n raiu ?...
Ah, baditia, mandru nume !
Nu esti tu din asta lume !...
Tu esti angeru blandu din stele,
Angerulu vietii mele,
Ce-ai venit din ceriuri josu
Sè-mi faci traiulu scumpu, voiosu,
Si pamentulu raiu frumosu !...
Vina, siedi dar langa mine,
Sè-ti sioptescu cu siópte line !
Vino, stringe-me in bratie,
Sè-ti sarutu eu cu dulcétia
Ai tei ochi si a ta facia :
Si sè véda susu din stele

Angerasii fara gele,
Cà nici ei acolo 'n raiu
N'au ca noi de dulce traiu !...“

Astu-felu ea cu doru dicea !
Éra elu o cuprindea
Si-o stringa de nou in bratie,
Sarutandu-o cu dulcétia
Candu in ochi, si candu in facia,
Candu pe fruntea ei marétia,
Si sioptindu-i blande siópte,
Pana mai la mediu de nópte,
Incátu muntii toti oftau
Si cu doru la ei priviau ;
Lun'a 'n ceriuri stá pe locu
Si ardea in dulce focu ;
Si stelutiele usióre
Pareau multu mai lucitórie :
Cà-ci in omu asié iubire,
Asié dulce fericire,
N'au vediutu mandrele stele...
N'au vediutu decandu-su ele !...

II.

Frundia verde, dalba flóre,
Cine erá, cine óre
Mai ferice pe sub sóre,
Cà copil'a 'ncantatória ?...
Ah ! dar unde pe pamentu
Ati vediutu voi órecandu
Fericire statatória,
Visuri dulci, neperitória,
Campu voiosu si totu cu flori,
Ceriú seninu si fara nori ?...
Éta cà 'ntr'o dulce séra
— Dup'o di de primavéra —
Mérse veste la 'mperatu
De pastoriulu minunata,
Ce e'unu flueru plinu de focu
Chiar opresce lun'a 'n locu,
Si pe stele cu-alu seu cantu
Le cobóra la pamentu,
Si-acui facia si-acui graiu
Te inaltia viu in raiu !...

„Haidati haidati sorióre
La padurea 'nverditoria,
Sè vedemu dalb'a minune
Despre care ni-se spune !“

Astu-felu blandu a cuventatu
O copila de 'mperatu
Catr'a ei dóue surori
Intr'o gradina cu flori.
Apoi tóte se scolará
Si cá ventulu se luara
Peste campu, peste hotara,
Pana 'n fundulu de padure,
Unde stau dóue figure
In dulci visuri cufundate
Si cu focu imbratosiate ;
Unde stá mandrulu pastoru
Cu-alu seu angeru iubitoru
Imbetatu de dulce doru...

— Éta-lu, éta-lu! (dîce-o féta.)
Sè ne-ascundemu ici indata:
Cà-i mai dragu, decâtu o flóre...
Si-i mai maudru, ca unu sóre!

— Dómne! mandra-i a lui facia!
Ca si 'n ceriu o stea marétia!...
Ah! dar cum de-lu mai privescu?
Haidati, hai, cà nebunescu!

— Vai, ce angeru viu din sóre!...
Haidati iute sè nu sbóre!
Ah! veniti a casa dreptu,
Cà me dóre ici in peptu!..."

Astu-felu ele cuventara,
Si la fuga se luara...
Èr pastoriulu dragu, frumosu,
— Candu din visu-i amorusu
Siovaindu s'a desceptatu —
Erá tristu si deochiatu!
A loru vorbe dulci, ascunse,
Ca unu fulgeru mi-lu patrunse
Si in anima lu-strapunse!...
Ochii 'n lacrima-i ardeau,
Buzele-i dulci se topiau,
Sinu-i jalnicu se bateá,
Faci'a-i dalba 'ngalbeniá,
Si plangèndu asié dicea:

„Copilitia iubitoria!
Vai! amaru, amaru me dóre
Animiór'a-mi ardiétoria!...
Nu sciu 'n urma rea-am datu,
Séu ochi rei m'a deochiatu?
Séu me stînge si m'apésa?
Crunt'a Domnului pedépsa?
Câci decandu eu cu dulcétia
Cantu la doine prin verdétia:
N'audi muntii cum suspina,
Si cum geme valea lina?
Nu vedi stelele din ceriu
Cum cadu josu si tóte pieru?...
Oh! tu angeru scumpu din stele!...
Dulci erau dilele mele
Prin esti codri fara gele!...
Dulce fu a mea viétia
Prin esti codri de verdétia
Visandu linu p'atale bratie!...
Dar sosít'a césulu santu,
Ca sè mergu de pe pamentu!...
Vai! sosít'a trist'a óra;
Sè te lasu o copilióra!...
Stringe-me dar linu in bratie,
Sè mai vedu cerése'a-ti facia!
Stringe-me la pieptu usioru,
Sè-ti mai sarutu eu cu doru
Alu teu dulce obrajoru:
Apoi uitu lumea marétia,
Uitu eu codrulu de verdétia,
Si — visandu p'atale bratie —
Me ducu veselu din viétia!..."

Astu-felu dise cu iubire,
Si — 'mbetatu de fericire —

P'a copilei blande bratie
Parasi ast'a viétia...
Si de-a lui amara jale
Suspiná voiós'a vale,
Plangeau multe paserele
Si in ceriuri mii de stele:
Numai mandr'a, dalb'a féta
Stá pe locu-i nemiscata,
Câci de gelea lui cea mare
Fu cuprinso 'n lesinare!...

III.

Frundia verde, dalba flóre,
Cine erá, cine óre
Mai doiósa pe sub sóre
Si mai jalnicu plangatória,
Cá copil'a 'ncantatória?...

„Oh! amoru si veselia!
Fericire, bucuria!
Dulce mi-ati surisu voi mie!...
Aveam dile fericite,
Visuri mandre, aurite,
Si aveam unu dulce traiu
Ca si angerii din raiu!...
Inse vai, amaru de mine!
Câci din ceriulu cu lumine
Si din raiulu celu mai santu
Èr cadini p'acestu pamentu!...
Ce sè facu acuma óre
Ca sè-mi stimperu chinulu mare?
Cui m'asiu plange cu durere,
Ca sè-mi dee mangaiere?...
Unde-asiu merge pe sub stele,
Ca sè scapu de doru si gele?...
Dómne sante, Dumnedieu!
Stinge-acuma dorulu meu!
Stinge-mi Dómne alu meu doru,
Séu me lasa ca sè moru!
Stinge-mi chinulu ce m'apésa,
Séu sè moru si eu me lasa!..."

Astu-felu ea plangea totu tare,
Câtu erá 'n u'a de mare,
Neavendu repausu si stare!
Si pe unde ea mergea,
— Pintre munti si prin valcea —
Erá uda érb'a 'nalta,
Câci versá lacrimi totu balta!
Muntii verdi cum o vedeau,
De-a ei jale toti plangeau;
Valea lina tristu oftá,
Si campi'a suspiná...

* * *

Èr iubitul eu frumosu
Colo 'n raiulu multu voiosu
Sborandu linu cu aripióre
F'intre angeri, stelisióre,
Astu-felu dise tristu de-odata
Catr' a angeriloru céta:

„Angeri dragi si fratorii!
Copilasi incantatori!..."

Dulce-i raiulu cu lumine
 Si-i nespusu aici de bine!...
 Ah! dar ce-mi ajunge mie
 Acestu locu de veselía:
 Mandrulu si ceresculu plaiu
 Si placerile din raiu:
 Déc' aici cu mine nu-i
 Flórea mandr'a raiului,
 Flórea dalba, minunata,
 Ce iubiam, iubiam odata
 Cu doru dulce, fara nume,
 Candu traiam in ceea lume?...
 Oh! priviti, priviti voi blandu
 Colo 'n vale, pe pamentu:
 Cum suspina, cum totu plange,
 Versandu lacrima de sange!
 Cum oftéza, cum gelesce,
 Si de doru se vescediesce!
 Cum me cauta scump'a mea
 P'intre munti si prin valcea!
 Ah! lasati sè sboru la ea!..."

— Fratoru de pe pamentu!
 (Angerii diceau oftandu.)
 Graiu-ti dulce si 'ntristatu
 Ne-a patrunsu si ne-a miscatu!
 Lasa dara gelea mare,
 Nu mai plange cu 'ntristare:
 C'omu rogá pe Dumnedieu
 Sè 'mplinésca dorulu teu,
 Si pe tiner'a ta flóre,
 Pe copil'a 'ncantatória,
 S'o aduca-aici in sóre..."

Si cu ast'a grea solía
 Toti, ardiendu de bucuría
 Si din aripe sborandu
 Mers' au dreptu la Domnulu santu.

— Ah! fintie iubitóriel
 (Dise Domnulu cu amóre;
 Si audiendu dulcele-i graiu:
 Suridea ceresculu plaiu
 Si toti angerii din raiu,
 Cum suridu diorile 'n maiu.)
 „Ah, spirite dulci si bune!
 Sciu, cunoscu acea minune,
 Despre care mi se spune!
 Sciu p'acele animióre,
 Ce si-au fostu dragi pe sub sóre,
 Si-acum vérsa lacrimióre!...
 Dulce fu a loru viétia
 Colo 'n codrulu de verdétia!
 Veselu erá a loru traiu
 Prin cei munti cu mandru plaiu!...
 Dar sè sciti, cà pe pamentu
 Ori ce doru iubitu si blandu,
 Ori ce dulce fericire:
 E unu visu, o nalucire...
 Si asié curatu amoru
 Ca si-a mandrului pastoru;
 Fericire 'ndulcítória,
 Ca si-a dalbei copilióre:
 Si iubire-asié cerésca:
 Nici cà póte sè 'nflorésca

Pe pamentu, acolo josu:
 Numa 'n raiulu multu voiosu!...
 Mergeti dara iute 'n sboru
 Pe pamentulu trecatoriu:
 Unde gingasi'a copila
 Plange jalnicu si cu mila
 Dup' alu seu amoru placutu,
 Dupa visulu ce-a pierdutu!
 Mergeti josu la dins'a 'n vale:
 Si-alu ei sufetu plinu de jale
 Din a lucei verde plaiu
 Sè-lu aduceti dreptu in raiu:
 Sè-i unescu pe vecinicia
 In cerésca 'mperatia,
 In amoru si 'n veselía
 Pe acei, ce óre candu
 In viétia pe pamentu
 Se iubiau cu focu pré santu!...
 Dar acestu amoru in lume
 Ca sè aiba viu renume,
 Si sè aiba pomenire
 A loru sincera iubire:
 Mergeti iute pe sub sóre,
 Si-a ei lacrimi iubitórié,
 Ce-a versatu prin codrii verdi
 P'intre munti si prin livedi:
 Faceti-le víi, sè crésca
 Si pe campuri sè 'nflorésca!
 A ei lacrimi calduróse
 Le schimbati in flori voióse,
 Si acele flori iubite
 Lacrimióre-oru fi numite:
 Cari pe campu si prin hotaruri,
 Totu de-una, ca dulci daruri,
 S'oru ivi cu primavér'a
 Si-oru sborá de nou cu vér'a,
 Lasandu ele 'n omenime
 Visuri mandre si sublime,
 Visuri dulci de fericire,
 Doruri blande de iubire;
 Si sióptindu cu siópte line:
 Cà in lume ori si cine
 Dupa plansu si gele mare,
 Dupa lacrimi de 'ntristare
 Póte numai ca sè scia,
 Ce-i curat'a bucuria!..."

Astu-felu dise Domnulu santu!
 Era angerii, sborandu,
 Toti lasau lumea cerésca,
 Pe copil'a s'o 'ntalnéscu:
 Cu-alu ei sufetu ca sè sbóre
 Colo 'n ceriu la stelisióre,
 Si-a ei lacrimi iubitórié
 Sè le schimbe 'n lacrimióre...

* * *

Si din ast'a blanda óra
 Multu doiós'a copilióra,
 Nu mai plange cu amaru
 P'intre munti, peste hotaru:
 Ci traiesce fara gele
 Colo 'n raiulu plinu de stole,
 Cu-alu seu dragu in fericire
 Si in vecinica iubire;

Si de-acolo, di si nópte,
 Cu-a ei dulci si blande síópte
 Ne síóptesce 'ncetisioru:
 Sè iubimu cu dulce doru,
 Cà 'n iubirea cu doru blandu
 Aflàm raiulu pe pamentu!
 Si de-atunci, numai de-atunci
 Vedemu noi prin cele lunci
 Mii de dalbe lacrimióre
 Infiorindu voiosu la sóre...
 Dar asié curatu amoru,
 Ca si-a mandrului pastoru;
 Fericire 'ndulcítoria
 Ca si-a blande copilióre,
 Si iubire asié rara
 Nu sciu candu va 'nfiori éra
 Prin aceste verdi hotara...

Petru Dulfu.

Meritulu femeiloru.

— De Legouvé. —

Socíei mele.

Déca amu descrisu cu o péna fidela femeile, acestu daru pe care cerulu l'a facutu omului, tu mi-ai fostu modelulu; totu-de-una erai in ochii mei. Vedeam talentele lor, candu man'a ta abila, sub cele mai brilante colori, reproducea smaltiuulu floriloru, séu candu alergá alene pe clapele unui claviru; ascultám spiritulu lor in dulcele nóstre convorbiri, candu cu trasuri picante tu me inspirai; dar déca am facutu ceva mai multu, e cà am descrisu inim'a lor dup' a ta.

Aceste daruri unite la una si separate la alt'a, pentru a me captivá mai bine, tu le aveai pe tóte. Fericice d'a pretiu acestu nobilu caracteru, care nencetatu te face mai amabila si mai scumpa; regretu timpii ce-am trecut fara tine. Gemu, cà omulu nici odata nu mai reurca cursulu aniloru lui, càci asiú voi sè am unite cu dilele tale tóte dilele mele.

Alta data am oferitu pe scena imagin'a Edenului. Acelu locu de fericire érá in visurile mele, candu am facutu acea opera; dar de candu te iubescu, elu este totu in inim'a mea.

Infacaratulu Juvenalu, orbu in man'a lui, Despreo, mai putinu invapaiatu, dar nu mai putinu severu, in contra unui seesu impodobitu de virtuti si carmeni, au secatu sagetile din tolb'a loru satirica. De acesti mari scriitori eu sunt departe multu, dar, ca scutitorulu unui sesu ce onoru, am curagiulu a opune imperiulu lui acestoru inamici si a celebrá cea mai frumósá parte dintre muritori.

Candu Dieulu, din chaosulu in care dormia tóta lumea, a chiamatu cerulu, tier'a si undele, a ridicatu muntii, a intinsu holdele, a umbritu padurile cu verdur'a lor, si din omu, nascutu printr'unu mare miracolu, a facutu spectatorulu acestui nou spectacolu: pentru ultim'a lui faptura elu a creatu frumusetiea. Pare cà la acestu cap-d'opera elu a trebuit sè se oprésca, càci ce ar fi pututu face mai bunu suprem'a lui putere! Acésta frunte pura si cerésca unde rosiesce inocenti'a, acésta gura, acesti ochi, cari seducu inim'a, una prin zimbetu, ceilalti prin lacrime, acestu peru jucandu-se in bucle

unditóre, acestu sinu voluptuosu, aceste forme rapitóre, acésta pelitia transparinta alu carei alabastru e nuanțiatu de unu sange viu si puru in fire de azuru; totu comanda amору, chiar idolatri'a. De aceea popóre generóse, dandu frumusetiei cerulu pentru patria, vediura intr'ins'a o emblema via a Divinitáti. In sunetele vócei sale propice séu funeste, Celtii ascultau vointi'a cerésca: si, dandu femeii o putere mai multu de càtu umana, consacrau obiectele atinse de man'a ei. Unu fanatismu amabilu dicea inimei lor: „Femei'a este dieu, càci ea e adorata.“ Acestu cultu dura inca; si adi vedemu cum cerulu se deschide, se intinde si se invelue in ochii ei. Chiar in sinulu seraiului, unde ea este inchisa ca o esentia inbalsamata intr'unu vasu, sclava suverana, in fia-care di ea face pe tiranulu ei sè pórté catelele amору; si pe tiermii nostri, unde, libera, ea póte fara síela impodobí totu loculu cu stralcirea farmeciloru ei: in gradinele si padurile nóstre, candu diminéti'a se preumblu unu càrdu de frumuseti; in palatele nóstre, candu nóptea reincepe, candu ochiloru nostri ride unu cercu intinsu de frumuseti, tóte inimile attentive resimtu puterea lor; fara sè le auda, se bucura a le priví si gusta dulcéti'a unei turburári involuntare. Dar sesulu acest'a n'are elu de càtu unu mijlocu ca sè placa? Pe langa farmeculu unui esterioru brilantu elu unesce altulu multu mai siguru, farmeculu talentelor. Cu sunetele armonióse ale unei harpe docile Cloris marita vócea ei pura si facila; cu privirea candu la Cloris, candu la instrumentu, sórbemu cu sete acestu farmecu indoitu. A incetatu acordurile Clorisei, maestrulu i ia loculu. Elu are mai multa sciintia, are elu inse atát'a gratia? Elu nasce sonuri mai grabice, mai brodite: dar presinta elu acele bratie rotundite de amору? Acele bratie cari intindiendu-se, cuprindu cu usiurintia harp'a cea savanta ca uisce lantiuri víi? Presinta elu rosiéti'a, atingatóri'a uimire, cari descoperu nurii unei frunti virginale? Place elu in fine ochiului precum rapesce audiulu! Unu balu vine dupa concertu, o nóu'a minune. Acolo, Lucinda, Egla, Laura, in primavér'a vietii lor, acoperite de auru, flori, tieseturi stralcitórie, agitandu elegantia taliei lor, sémenu cu etinulu pomposu leganatu de zefiri; jucatorulu chiar rapitu de pasii lor sburandu simte cà Momus¹⁾ pentru a placé are trebuintia si de Ciprisa²⁾? Ce ar remané óre din festele teatrului nostru lipsindu acésta diee? E a-deveratu, cà frumusetiea ce Orosman idolatrá, suspinandu de amору lui, luptele si infortunele ei, numai prin art'a versuriloru a facutu sè curga plangerile nóstre; inse ori càtu de mare fie farmeculu acestui rolu fericitu, Gosina,³⁾ frumós'a tragediana, totu a culesu mai multe lacrime. O bele-arte! femeia intrebuintiandu secretele vóstre, chiar candu nu e privita, totu si-va cresce atragerile. Din florile aruncate pe panza de Va-

¹⁾ Momus, sarcasmulu dieificatu, érá dieulu Noptii. Elu a risu chiar de Jupiter ca-ci n'a facutu o mica feréstra in inim'a omului, prin care se póta vedé pe semenii lui. Numai Venera scapá de criticele lui, séu celu putinu nu-i aflá defectu de catu la incaltiaminte. Elu a muritu de necasu.

²⁾ Ciprisa, die'a frumusetiei Venera; o numiau astfelu pentru ca érá nascuta din spum'a marei langa insul'a Cipru séu Citera.

³⁾ Gosina, celebra tragediana, contimpuran'a lui Voltair. Dobandise unu succesu extraordinaru in rolurile de tandretia si simtiementu prin joculu ei pateticu si grati'a vocii sale. Rolurile ei cele mai brilante erau Junia, Amdromaca, Ifigenia, Berenice si mai cu séma rolulu Zairei.

laye, *) celui ce privesce i vine sè culéga tigele imitate. Par' cà vedemu respirandu portretele pretiése la cari nemuritori'a Le Brun ⁵⁾ atrage toti ochii. In tusiulu loru se cunósce amabil'a mana a gratiiloru. Gratiile au in tóte acestu farmecu inesprimabilu. Sè cetimu pe Ricoboni, ⁶⁾ Lafayet, ⁷⁾ Tencino: ⁸⁾ amorulu singuru a facutu planulu romaneloru loru; si in Cecilia, Senange si Teodoru, in acele tablouri própsete, si acolo amorulu a fostu pictoru. Dar pentru cà femeia se turbura de câte unu obstacolu, unu poetu a vrutu s'ò alunge de la art'a versuriloru. E adevratu cà ea nu trebuie intr'unu deliru barbatescu sè faca a resuná trompet'a séu lir'a; dar a doveditu cà sub degetele ei fluerulu pastoriloru suspina cu facilitate. Pentru ce dar sè-i oprimu acestu jocu alu spiritului? Óre nu ar iubi mai bine, candu ar scéi sè ne arate? Sè o lasámu dar, fara téma, a se deprinde la o arta, care va fi in profitulu amorului.

Gravi censori ai sesului, tóte aceste daruri incantatorie pentru voi nu sunt de càtu imaginare. Ah! déca prin talentele lui nu póte sè ve incante, celu putinu serviciile lui voru scéi sè ve desarme. Cum sè le ascundemu? Cu esistentia nóra devotamentulu femeii pentru noi incepe. Ea e care, devotata copilului seu, acestei fiintie nóue, i dà ingrigirea ce ascépta omulu in léganu. Ce tandre ingrigiri! Dórme elu; atentiva, ea gonesece insect'a alu carei sboru séu sgomotu l'ar desceptá: pare luptandu-se ca desceptarea sè nu sosésca. Nóptea chiar n'ò póte desparti de fiulu ei; din umbra ea asculta taceria; séu, déca Morfen ⁹⁾ adórme, tandr'a ei veghiare. la celu mai micu sgomotu deschidendu-si ochii ingreutati, ea sare, turburata, la léganulu fiului seu, si, pe candu elu dórme, ea lu-privesce nemiscata. Se descépta elu: la minutu ea i presinta ingrigirea. In estrem'a tandretie, ce-i pasa ei de ostenéla? Ea traiesce in miculu ei copilu, si nici de cum in sine-si. Ea se aréta, la privirea sociului seu, frumósá cu copilulu la sinu. Acestu fructu alu imenului, acestu tesauru alu unei mame, chiar pentru ochii sei, este prim'a frumusetie. Priviti pe jun'a Isaura, stralucindu de gratii: scumpulu ei copilu, imagin'a trasuriloru ei, zace isbitu de acelu bicu care, prelungindu-si mani'a, gravá fruntea omenésca c'unu eternu semnu. De unu reu contagiosu toti fugu infricati: numai Isaura fara frica brava aerulu

*) Valaie (Vallayer.) femeia renumita prin talentulu ei la pictura, mai cu séma in picturarea floriloru.

⁵⁾ Le Brun, femeia renumita totu prin talentulu ei la pictura de potrete. La 15 ani ea a facutu potretulu mame-sei cu o gratia nespusa. In 1779 a facutu potretulu reginei Maria Antoineta. In timpululu revolutiei ea a emigratu, fiindu primita bine in totu loculu; facu la tóte curtile din Italia, Germania, Rusia, chiar pentru suverani, o multime de portrete. Stérta din list'a emigratoriloru la 1801, ea reíntra in Francia unde si-relua vietia ei de artista.

⁶⁾ Riccoboni, femeia celebra prin romanele ei. La Harp dice despre dins'a: „In generalu ideile ei sunt fine, picturele ei adeverate, stilulu ingrijitu si precisu; putine femei au cugetatu cu atat'a delicatetia si au scrisu cu atat'a gustu.“

⁷⁾ Lafaieta (Lafayette) contesa, a traitu in societatea lui Rochefucold, Lafonten, Monage Segre; formata óre cum in scol'a loru, inzestrata de imaginatiune, gustu si o simtibilitate naturala. a facutu o revolutiune in romanele timpului lipsite cu totulu de gustu, prin imprimarea scrieriloru ei: Zaida la 1670 si Princesa Kleve la 1678.

⁸⁾ Tencina (Mme, Claudice-Alexandrine Guérin de Tencin), autóre filosofá, chiar teologiana in catu a ténutu corespondintia cu pap'a Bena XIV. A scrisu mai multe romane distínse printr'unu stilu elegantu si o pictura via si atingátoria a simtimentelorulu tandre.

⁹⁾ Morfen, dieulu somnului.

infectatu. Langa acestu fiu murindu, ea veghiéza nein-cetatu. Dar veninulu se intinde si i amenintia vederea: pentru ca sè-lu scape de unu pericolu siguru, trebuie o gura fidela sè aspire veninulu. O mama cutéza totu, Isaura e gata: farmecile ei, sociulu ei, dilele ei, nimicu n'ò opresce: cu o budia staruitória ea stórcé acesti ochi carora unu velu impuru le ascunde lumin'a cerului. Cu incetulu, desfacéndu pleopele copilului, pentru a dóu'a óra ea i dà lumin'a. Unu tata are pentru noi ingrigiri atâtu de generóse?

Indata alte bunetati urméza altoru trebuintie. Copilulu din di in di cresce. Precum puii de vulturu, dorindu a mesurá spatiulu cerului, in primulu loru aventu, deprindu pe langa cuibu arip'a loru slaba inea; astu-felu copilulu sustinutu de manele elatinatorie ale mamei incepe a-si incercá fortiele nascende. Mam'a e langa dinsulu, bratiulu ei lu-ajuta a face primii pasi, lu-urméza in mersulu lui celu timidu si incetu; i-a fostu nutrice, acum devine caleuz'a lui. Devine maestrulu seu in momentulu candu vócea lui gungunesce unu nume care l'a auditu de o suta de ori; „mam'a mea“ este primulu cuventu ce-lu invétia sè dica. Candu copilulu incepe sè citésca, totu ea e maestrulu lui. Totu ea silabisesce cu elu in câte-o scurta convorbire si redevine copilu numai ca sè invetie pe alu ei. Candu altii conducu in urma slab'a lui inteligentia si lu-pedepsescu cu asprime de cea mai mica neglijentia, care este sufelutu in care inim'a lui sè-si verse foculu? Ce radiemu va cautá elu in contra pedepseloru? Mam'a lui! Ea i dà o sigura aperare, i alina acele reuri, mari necasuri ale copilariei: i simtítoria la plangerile lui, gata sè-i le stérge, i dà jucariile ce-lu facu sè uite totu. Risulu in copilaria e totu-de-una langa plansu.

Tu fugi, sesonu pacicu, vârsta plina de farmecu, pentru a face locu timpului in care omulu diu di in di ese din somnulu simtiului si se descépta la amoru. De acum fruntea lui se colóra de o rosieti'a timida, in privirea lui mai via stralucesce o flama umeda; inim'a i se umfia si geme; turburatu de suspine, sinulu i se ridica si cade ér ingreutatu; in vinele lui infocate sangele se precipita; somnulu lu-ostenesce si desceptarea lu-agita: se asvérle turburatu, avidu, impetuosu: si-preumbra in asardu dorintiele lui tumultóse; prigonesece, chiama o fericire necunoscuta: de la cine va dobandi-o elu? totu de la o femeia! O femeia in secretu redandu-i suspinele ei, visatória, se abandona vagelorulu dorintie. O prima favóre a unei prime amante!

Indata ce din incarnatulu unei guri frumóse, a beutu nectarulu necunoscutu alu sarutáarii, indata ce unu nou succesu dreptatu dobanditu, l'a condusu in bratiile frumósei lui amante, din surprisa in surprisa, in culmea betiei elu se crede transportatu intr'altu universu: unde pamentulu se eclipsa, unde cerulu e deschisu; elu nu se mai cunósce, palpita, suspina, se mira de farmeculu ce respira; beti'a simtiuriloru lui i-a trecut in inima si inóta intr'unu aeru incarcatu de fericire. Amant'a lui! ah! cum privirea lui o devóra! Elu o privesce ca p'unu dieu de adóratu. Inim'a-i ardea ieri, inim'a-i arde astadi, elu nu scie déca esista in ea séu in elu.

Aparu amendoi in mijloculu unei serbatori, ochii lui preocupati nu urmédia de càtu concist'a lui.

(Va urmá.)

S A C R A M E N T U :

M a m ' a .

— De Iuliu Pederzani. —

Eternu creatóriele fortie ale naturei au formatu o fiintia omenésca. Prim'a opera a creatiunii este terminata. Acuma pronuncia tu juna mama cuventulu teu „Fia.“ Amorul tu se invetie se perfectioneze a don'a opera a creatiunii.

Si dins'a termina oper'a. Ea nutresce copilulu ei. Acést'a este o lege a provedintiei.

Ea schimba sangele ei in sangele lui si astu-feiu si-concista adeveratulu nume de : mama. Ea se deséca. Nimenea nu nég'a acésta. Inse déca ea cugeta nobilu si sublimu si iubesc, atuncea va implini acésta ostenéla divina si va refúsá de a incredintiá nestimatulu ei tesauru in bracie tocmite.

Ea nu va suferi ca sange strainu se se amestece cu sangele ei : ca sufletulu copilului ei se se descepte sub privirea unei straine.

O mama este numai atuncea adeveratu frumósá, inesprimabila de frumósá, candu ea si-tiene copilulu in bracie.

Cea mai sublima intre tóte tipurile de femeia care esista pe pamentu este astadi si totu-de-una mam'a.

Ea, femeia sacra, care póta crucea amorului, care si-sacrificá frumseti'a, viéti'a, si care nutresce cu sangele ei dulcele-i fructu.

Ea, mam'a durerósá cu capu'a de spini a sacru-lui amoru va fi totu-de-una si in eternu opórea si corón'a tuturor femeiloru.

Mam'a este geniulu copilului. Ingrigirile ei crescu aceea fiintia inca tinera pe pamentu.

Cartea sacra ni spune, cá odata lumea acésta erá unu chaosu. fara lumina si pustiu. Dara de odata spiritulu divinu esclamá in profunditátele obscure ale chaosului : „Sé fia lumina ! si „se facé lumina !“

Fara lumina si pustiu zace sufletulu copilului inaintea spiritului mamei sale. Si ea are se dica : „Sé fia lumina“ si in chaosulu sufletului de copilu se va face lumina. Lumin'a divinitáti, a bunului, adeverului si a frumosului.

A dá unu copilu educatiunea, insemnéza : a-lu nobilitá, a formá unu caracteru, é-a caracterulu este vointi'a perfectu formata. Caracterulu nu zace in inteligintia, ci elu zace adancu si puternicu in anima.

Pentru aceea mam'a, acésta anima a omenimei, este chiamata a dá educatiune copilului. O chiamare sacra.

Ea prin copila dá educatiune unei generatiuni viitoare. In anim'a unei mame zace spiritulu unui poporu.

Cursulu moralei adeverate isvoresce din anim'a mamei.

Copilulu dupa sufletulu seu este o flóre divina, elu are lipsa de aerulu crescu de — religiane.

Prim'a lui inspiratiune, prim'a lui religiane este amorulu, care i lu-reveléza anim'a, ochiulu si buzele mamei.

Candu Salvatorulu in ultim'a sa óra, in agoni'a mortii pe cruce si-preambla din inaltíme privirile sale,

cantandu unu apostolu, caruia se-i incredintieze sacra credintia, testamentulu doctrineloru sale si misiunea sa, intalni la piciórele crucei o fiintia de femeia. Erá mam'a lui.

„Femeia, esclamá murindulu Salvatoru, privesco la fiulu teu ; mama fi-mi apostolulu meu !“ Acestu cuventu pe care Cristosu l'a esprimat in nemarginit'a sa durere lu-adreséza fia-carei mame. „Fii apostolulu meu.“ Mam'a este primul apostolu alu credintiei, pentru anim'a copilului. Adeveratulu apostolu alu amorului.

Intr'o séra siedeam pe inmurgite la piciórele mamei nóstre, cu capulu plecatu in pólele ei, intrebandu multu si voindu a sei tóte. Cine au facutu ómeuii, pomii, stelele, florile si frumós'a lume ?

Atunci o gura dulce vorbi ascultatóreloru nóstre urechi. Fia-care cuventu strabatea adancu in sufletu. Mam'a ni istorisea despre Ddieu si creaturile sale, despre ochiulu lui atotvedietoru si despre amorulu seu parintescu. Ea impreună micéle nóstre mani si ne invetiá a ne rogá.

Ea ni spunea, cá trebue se iubimu pe toti ómenii. Cá nu ni este permisu a despretiú pe nici unu omu pentru cá este saracu séu betranu, bolnavu séu uritu. Ea ne rogá se vorbimu totu-de-una adeverulu si se nu mintimu nici odata. Ea ni spunea, cá in lume esista multa ticalosia si cá intrandu si noi in lumea cea mare vomu intalni multi ómeni rei, vomu suferi multu, inse nici odata se nu desperámu, ci se comptámu pe Parintele din ceru si se ne rugámu lui, asiá cum se rogá oa in fia-care di cu noi. Se fimu buni, piosi, adeverati, puri, se stimámu si se iubimu pe toti.

Ce ni-au spusu mam'a in óra aceea noi n'ámu uitatu. Cuvintele au sburatu, dile multe si lungi au trecut de atuncea, inse in animile nóstre inbetranite invetiaturele mamei resuna neincetatu.

Credinti'a mamei nóstre este si credinti'a nóstra. Moral'a ce ne-au invetiatu ea nu ne parasesce de la léganu pana la mormentu.

Michelet scrie : „Este o regula generala de la care nu au aflatu mai nici o esceptiune : atátu barbatii cei insemnati, cátu si cei neinsemnati sunt fii mameiloru ce au avutu. Ei póta timbrulu moralitáti mameiloru loru.

Ferice de barbatulu, care de la anim'a credinciósa a mamei sale intra in lume. Otielitu elu intra in uraganulu lumei, avendu in sufletulu seu o lume liniscita, imaginea copilariei sale.

Viéti'a omenésca este bogata de stanci. Sosescu óre teribile, in care totulu ne apésá.

Credinti'a in divinitate este eclipsata. Anim'a nóstra se lupta cu desperarea.

Cine nu are anghiuri in anim'a sa, adancime pe langa care memori'a sa trece cu faci'a acoperita si plecata ? Din acésta nópte a unui sufletu suferindu, din adencimile desperárii ne redica o singura stea si acésta este : „stéu'a amorului sacru alu mamei !“

Suvenirea amorului celui mai giugasiu si mai sacru, care in dile de multu trecute ne-au invetiatu : a crede, a sperá si a ne rugá.

O timpu ferice alu copilariei, cine te póte uitá ?

Cine și-póte aduce aminte de tine, fara ca anim'a lui imbetranita sè simtia unu doru nemarginitu?!

La anim'a mamei nóstre am visatu celu mai frumosu si uniculu fericitu visu alu vietii nóstre!

Vai de acelu barbatu, care in deminétii'a vietii sale au fostu lipsitu de ingrigirile unei mame.

Valurile vietii voru inundá a supra lui, fara tari'a morala elu va deveni jucari'a loru — si mai curendu séu mai tardiu viéti'a sa se va terminá in obscuritate, rusine si uitare.

Vai si de mam'a care nu-si implinesce sublim'a ei misiune. A carei idolu nu este copilulu ei, ci lumea, care prin usiurintia de minte si din cochetaria si-rapesce ea in sa-si cea mai frumoasa coróna a sa.

Vai de mam'a, care nu voiesce sè fia o carte deschisa, prin cuventu si fapta, din care sè póta invetiá copilulu, careia camer'a copiloru si vétr'a i paru o temnitia, a carei delicatete cruda se teme de lacremile copilului ei.

Resfaciarea copilului este cea mai mare crima a unei mame, primul simburu alu unei existintie pierdute.

Miculu rege alu animei sale, trebuie sè afle de timpuriu, cà elu nu este unu copilu miraculosu, caruia trebuie sè-i servésca tóte. Elu trebuie sè invetie, cà are datorintie mai nainte de a scí cà are si drepturi pe pamentu.

Elu trebuie sè-si plece vointi'a, elu trebuie sè-si céra iertare, de câte-ori au gresitu. Elu sè-si iubésca pe mam'a sa si sè se téma de dîns'a ea de unu tata, fiindu cà Göthe dice: „Acea este considerata de femei'a cea mai perfecta, care este in stare a inlocni la copiii sei pe tata.“

Pentru barbatu lumea este anim'a lui, pentru femeia anim'a este lumea ei. Si lumea anim'a unei mame este copilulu ei.

Ea trebuie sè suferu multu in decursulu educatiunii acesteii lumi mice. Ea trebuie sè planga multu pentru copilulu acest'a. Inse acele lacrimi sunt róu'a binecuvéntarii pentru viitoru.

Amorulu unei mame este o putere, cà nici un'a alta pe pamentu.

Din copil'a coqueta elu face o femeia seriósa, din cea timida o eroina, din cea pierduta o femeia onesta.

Amorulu unei mame este eternu. Déca móre unu copilu, tat'a peste pucinu uita de lacremile sale si timpulu atotu-uitatoru i rapesce cu valurile sale si aceea durere.

Pentru mama este o rana, ce nu se vindeca nici odata.

Priviti aceea femeia. Faci'a ei pórtá semnulu desperării, pasulu ei siovaindu, tonulu fara timbru alu vócei sale, capu-i plecatu, ce pare a fi impunsu de spini invisibili; spunu cà ceva este frantu in interiorulu ei.

Anim'a nóstra se emotionéza. Candu zimbesce, apoi zimbetulu ei durerosu abíá se póte deosebi de plansu.

Intrebati-o sè ve spuna caus'a profundeii ei dureri. Séu ve rogu, nu o intrebati, ei diceti-i:

„Sermana mama, tu ti-ai perdutu copilulu, totu ce ai avutu!“

Si la cuvintele aceste fruntea ei se va plecá si mai adaneu, de pe care a cadutu o coróna.

O strigare i scapa din sufletulu ei, singur'a stri-

gare venerabila si teribila totu odata. Resunetulu unei animi, care va fi eternu franta, suspinulu unui sufletu! — Apoi plangeti impreuna cu ea. Dara ve rogu, nu ve incercati a o consolá. Participati la acea tacere profunda, in care se invelisce sufletulu ei. Tacerea desperării.

Acést'a este mam'a si amorulu ei. In lumea intréga ea nu-si afla unu ce, care sè-i sémene.

Éta cum canta despre ea poetulu Adalbertu Stifter:

„Anim'a unei mame este loculu celu mai frumosu si care nu se póte pierde alu copilului, chiar candu deja a si iucaruntitu. Si fia-care posede in lumea intréga numai o singura anima ca acést'a.“

Junius.

CE E NOU?

Maj. Sa imperatés'a — precum scrie unu diariu din strainetate — a primitu invitatiune de la famili'a tiarului russeseu, a petrece tómn'a la Livadia, unde pe timpulu acel'a se va aflá si famili'a domnitória din Russia, precum si principele de Edinburgh dimpreuna cu soci'a sa.

Principele de coróna Rudolfu indata-ce se va restaurá deplinu dupa ból'a sa, versatulu, ce acuma lu-tine in odaia, va merge la castelulu venatorescu Ofensee.

O bóla curiósá. In ospitalulu din Potsdam se afla unu bolnavu, care dórme de 15 zile. Electrisatu, elu nu face decâtu numai nesce miscári convulsive.

Unu englesu caletorindu dilele trecute in Ungari'a, avu sè mérga si in Transilvania. Inainte de a plecá intr'acolo, elu scrisu unui amicu din Clusiu pe o carte de corespundintia urmatóriele cuvinte: „Versulu 13 si 14 din a trei'a scrisóre a apostolului Ioanu.“ Amiculu seu cantá loculu citatu si acolo gasi urmatóriele cuvinte: „Asiu puté sè-ti scriu despre multe, dar nu vreu sè cu scriu negréta si condeiu. Speru inse, cà acusi te voi vedé si vomu vorbí gura de gura.“

Pretióse furate. Politi'a din Viena fu insciintiatá pe cale telegrafica, cà dilele trecute de la dómni'a Stewens in Londra s'au furatu nesce pretióse forte scumpe, a caroru valóre se urca la 10,000 pundi sterl. Si cine le-a furatu? O cameriera francesa.

Optu sute siese-dieci si cincí de duetanti. Din Paris se scrie, cà Granier Cassagnac a provocatu la duelu pe Gambetta; acest'a fiindu din principiu unu contrariu alu duelulu, a refusatú provocarea. In urma-rea acesteia 865 de insi, onoratori ai lui Gambetta, au tramisu biletele loru la Cassagnac, gata d'a se bate pentru Gambetta in duelu. Intre acestia numai 400 sunt francesi, ceialalti straini.

Biserica si scóla.

Patriaculu serbescu, Pr. Ssa parintele Procopiu Ivascovicu, fu decoratu de catra Maj. Sa cu ordulu corón'a de feru el. I.

✕ **Stipendie.** Consistoriulu romanu din Aradu publica concursu pentru dóue stipendie pentru acei juni romani de religiunea gr. or. din dieces'a Aradului, cari voru sè se pregatésca de profesori la institutul teologico-pedagogicu din Aradu, si a nume unu stipendiu

pedagogicu si altulu teologicu. Fia-care de câte 400 fl. Terminulu recursului e 15 augustu.

Episcopulu din Muncaci éراسى a emisu unu cerculariu catra invetiatorii ruteni ai diecesei sale, intrebându-i, cà ce progresu au facutu in limb'a ungrésca ?

Éراسى dóue carti oprite. Ministrulu culteloru a opritu din scóelele nóstre poporale éراسى dóue carti romanescei : „Istori'a patriei“ de I. M. Moldovanu, si „Abecedarulu“ dlui Basiliu Petri.

Societati si institute.

✓ **Asociatiunea Transilvana.** Alba-Iulia, 19 iuliu. Eri s'a tienutu aici adunarea generala estraordinara. Membrii n'au fostu multi de facia, cari au hotaritu in unanimitate a tiené adunarea generala ordinara in 29 augustu 1875 in orasiulu Reghinu. Comitétulu a fostu reprezentatu prin dnii Bologa, Rusu si Stezariu. S'au inserisu 9 membri noi ordinari. (Coresp. orig.)

Literatura.

✓ „**Anghir'a crestina**“, adeca o colectiune de pedice funebrale, de T. V. Gheaja, a esitu de sub tipariu la Gherla. Pretiulu 1 fl. 50 cr.

Sesonulu báiloru.

Din Marienbad primimu insciintiarea, cà numerulu óspetiloru acolo la mijloculu acestei lumi s'a urcatu la 6618, intre cari se afa multe celebritáti europene.

La Mehadia s'a adunatu unu frumosu publicu, mai alesu romanescu. Mediculu romanu de acolo, dl dr. Alesandru Popovici se bucura si in anulu acest'a de indestulirea tuturor.

T e a t r u.

× **Dn'a Giacinta Pezzana-Gualtieri**, cunoscut'a artista italiana, venindu de la Bucuresci, acuma jóca cu trup'a sa in teatrulu germanu d'aice.

T r i b u n a l e.

Camere notariale. Ministrulu de interne a indreptatu unu cerculariu catra tribunale si procurature, hotarindu loculu si numerulu camereloru notariale publice. Numerulu camereloru e 10 : Aradu, Budapesta, Kassa, Clusiu, Peciu, Posionu, Segedinu, Szombathely, Timisióra.

Suvenirea mortiloru.

Augustinu Jancu, fostu notariu in comun'a Partosiu, comitatulu Torontalu, repausà in etate de 30 ani.

Gregoriu Chifa, capelanu in Clusiu, unu fiu zelosu alu natiunii nóstre, a repausatu in alu 49-le anu alu etátii si in alu 23-le alu preotiei sale, in 19 l. c. sér'a, intr'unu impetu rennoitu alu ofitei, de care partimíá.

☛ **„Siedietóra**“, a aparutu inca la 1/13 jan. Numerulu primu contine aceste : Haidati la siedietóra ! si Anulu nou, versuri de Iosifu Vulcanu ; Anutia, novela poporala, de V. R. Buticescu ; Barbatulu dusu la catania, versu umoristicu, de Ionu Tripa ; Christosu cu trei slugi, poveste din poporu, tramisa de At. M. Ma-

rienescu ; Doine de la Sasu-Reginu, culese de Maria Precupu ; Dascalulu si badea Ionu, dialogu ; Doina de la Sibiu, culésa de N. Petru ; Pacala si Tandala, anecdote din poporu, tramise de Pavelu Chinesu ; si in sírsitu : Ciumelu, ciumelu.

Nr. 2 a esitu la 1 fauru si contine aceste : Nepotulu lui Traianu, versu pentru scolari, de I. Vulcanu ; S'au schimbatu vremile, invetiatura pentru poporu, de A. M. Marienescu ; Pescerea smeiloru, poema de Petru Dulfu ; Vulpea si lupulu, poveste din poporu, tramisa de Vasilie Bianu ; Doine din Satu-mare, culese de I. T. Fane ; Cele diece porunci ale tieranului romanu, — invetiature scurte, de I. V. ; Hodoroscu si Troscu, dialogu, cu ilustratiune ; Ghici ghicitóra mea ! de I. D.

Nr. 3 a esitu la 1 martisioru si contine aceste : Némulu romanescu, poesia de Iosifu Vulcanu, — Scrisóra unu plugariu catra redactorulu, de Isaia Schinteia, — Domnirea femeii, poesia de Vasilie Budescu, — Mintea si Noroculu, poveste din poporu, tramisa de Iosifu Ursu, — Doina de la Lapusiu, de Alecsa Latesiu, — Dascalulu si badea Juonu, dialogu, — Pacala si Tandala, anecdota din poporu, tramisa de N. Rubenescu, — Doi tovarasi buni, anecdota, — Hodoroscu si Troscu, — Ciumelu, ciumelu.

Nr. 4 a esitu la 1 aprile si contine urmatórele : Novacu si fiulu seu Gruitia, balada poporala din Ardealu, culésa de Vasilie Bianu, — Omu de omenia, invetiatura de At. Marienescu, — Cele patru anu-timpuri ale tieranului romanu, versu de I. B. Muntenescu, — De candu nu ambla tiganii la biserica, anecdota poporala din Aradu, tramisa de Traila Morariu, — Pacala si Tandala, anecdota din poporu, culésa de N. Rubenescu, — Hodoroscu si Troscu, dialogu, — Ciumelu, ciumelu.

Nr. 5 a aparutu la 1 maiu si cuprinde aceste : Rugaciunea poporului romanu, poesia de Iosifu Vulcanu, — O vorba catra fratii mei invetiatori, de Gavrilu Leusteanu, — Rafila, balada de Ionu Tripa, — Pétra dracului, traditiune de I. Valeriu B. — Doine din Maramuresiu, de Teodoru Mihnea, — Fét'a mare si imperatulu, poveste din Banatu de Ioanu Franti, — Hodoroscu si Troscu, — Ciumelu, ciumelu.

Nr. 6 a aparutu la prim'a junie, si cuprinde aceste „Nunt'a lui Pèrjolu“, o parte din o comedia poporala, in versuri, de Iosifu Vulcanu, — O vragitóra — ca tóte, scena din viét'a poporului, de I. Dragosiu, — Insuratulu pentru zestre, doina poporala din Ardél, tramisa de Simionu Medrea, — Pacalitur'a nepotului, anecdota originala de Georgiu Popu, — Scrisóra unu plugariu catra redactorulu, de Isaia Schinteia, — Hodoroscu si Troscu, — Ciumelu, ciumelu.

Nr. 7 a aparutu la 1 iuliu si contine aceste : Tiér'a acést'a, poesia de Iosifu Vulcanu, — Dreptatea si strimbatatea, poveste din Banatu, de Pavelu Chinesu, — Fét'a trecuta, doina de la Tèrnáv'a mare, de Ioanu Doctoru, — Betranulu Balanu, de I. Valeriu B., — Cantecu ocnareseu din Banatu, de C. Ungureanu, — Leulu si siórecele, fabula de I. V. B., — Vai, vai, vai, de Iosifu Balanescu, — Doine din comitatulu Aradului, de Pavelu Draga, — Hodoroscu si Troscu.

☛ **Suplementu** : „*Slavulu Amorulú*“, romanu Iosifu Vulcanu, tom. III. cól'a II.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1875. Calea tierei nr. 39.